

„Европейският и евроатлантическият избор на България и пътят ѝ на развитие в резултат на този избор“

Съвет по външна политика

Европейската перспектива на страните от Западните Балкани и бъдещето на Югоизточна Европа

Противоборството между балканските държави е било толкова интензивно, че успява да се запечата в интернационалното обществено съзнание като синоним на разединеност и постоянен антагонизъм. Поставяйки геополитическия район в контекста на Европейския съюз и НАТО, възниква въпросът има ли Югоизточна Европа единно бъдеще?

Българската външнополитическа насоченост се вижда ясно. Въпреки скептицизма и проруските нагласи на някои, ние поехме по нелесния път на институционално обвързване с другите европейски държави. Но често важният аспект на менталното интериоризиране на порядките, характерни за държавното ни устройство и курс на управление, липсва. Съответният дефицит би могъл да бъде преодолян чрез стимулиране на изграждането на гражданско самосъзнание сред населението. Българският вариант на „европеизация“ протича не само изключително трудно и бавно, но и „отгоре-надолу“, т.е. институционално. Ако бившите югославски държави и Албания наистина имат амбиции за присъединяване към съответните организации, то те трябва да поставят за свой приоритет именно изграждането на ментална база за това сред населението. Тегобата на социалистическия модел мислене все още е ясен фактор, който трябва да се взема под внимание при изготвянето на политики.

Друг проблемен аспект в нагласите на Западните Балкани са империалистическото отношение на Сърбия и малцинствените конфликти. Това не само е потенциално стълкновение по между им и с трети страни, но и е ретроградно спрямо европейската им интеграция и провеждането на регионални политики от наднационален мащаб. Умишленото неприемане на „другия“ с неговите народностни характеристики възпрепятства бъдещо коопериране от всякакъв вид. Най-скорошният пример е дипломатическият скандал възникнал на първата от близо 70 години среща между албанския и сръбския министър-председатели, по повод апела на Еди Рама да се поемат действия за разрешаване на конфликта в Косово с цел европейската интеграция на региона.

Преодоляването на тези убеждения ще даде тласък на фискални, банкови и социални реформи, така необходими за започване/продължаване на преговорите за присъединяване към ЕС. Но фразата „Европа на две скорости“ е актуална и в балканския контекст. Развитието на западните балкански държави (икономически и политически) е както осезаемо по-бавно от това на Хърватия, България и Румъния¹, така и показва някои деградивни тенденции². Дори и ЕС да беше готов за нови присъединявания, то Западните Балкани не биха били.

Въпреки това, евентуално членство за в бъдеще би било възможно. Паралелно с укрепването на състоянието на различни сектори чрез европейските програми и по-стабилна политическа система чрез легитимацията на партиите на европейско ниво биха били дадени и много нови възможности за външнополитическо сътрудничество, в това число и с България.

Именно отварянето на границите би могло да има съживяващ ефект за Българския национален въпрос, понеже би се улеснила културната връзка с българските малцинствени общества на териториите на съответните държави. Запазването на българската им идентичност и имплементирането ѝ в европейската ще спомогне за засилването на общонационално самочувствие и ще мотивира преследването на по-високи държавни цели от цялото население.

Друго потенциално последствие са икономически изгоди и очаквания по-висок обмен на стоки и услуги, които биха били от особено значение за Северозападна България. Ниските икономически и демографски показатели на този регион тенденциално се влошават и до сега не е намерено решение на проблема. Не бива да се пренебрегват възможностите, които биха били отворени при едно евентуално бъдещо икономическо сътрудничество.

Чрез присъединяването на Западните Балкани към Европейския съюз ще се скъси и наземната връзка между Централна и Югоизточна Европа, с което би се повишил трафикът към региона. Могат да се очакват по-високи нива на туризъм и по-ниски цени на някои стоки. Ръст на инвестициите на Балканския полуостров поради стабилизация на политическата обстановка също може да настъпи.

След евентуални бъдещи икономически стабилност и растеж, за да се постигне устойчиво развитие на региона при едно подобно тясно сътрудничество между държавите от Югоизточна Европа не само е желателно да се имплементират политики, доказали своята състоятелност чрез постигнатите резултати³, но и да се предприемат действия за по-голяма икономическа и политическа независимост. Монополът на доставки на газ само

¹ Поради исторически причини Гърция е изключена от сравнението.

² Неспазване на фискални договорености, ескалация на междудържавното напрежение, политиката водена от Македония.

³ Зелени и социални политики, наблюдавани в държавите от Скандинавския полуостров.

от Русия поставя Балканите в неизгодна позиция. В наш общ ущърб е, че цените на синьото гориво са по-високи тука, от колкото в другите западноевропейски държави, въпреки относителната географска близост на региона. Това автоматично води и до по-високи разходи в други сектори. Но по-притеснителна е политическата зависимост, в която се изпада. Всеизвестно е, че Русия има претенции за контрол върху Югоизточна Европа и диктуването на външнополитическите ѝ тенденции. Липсата на алтернатива в този аспект е неизгоден при отстояването на интересите на населението и вземането на такива решения, които ще са от полза на местните интереси, а не на Русия, се затруднява. Осигуряването на алтернативен източник на газ в региона ще е инвестиция за по-стабилното му бъдещо съществуване.

Същевременно, някои бивши югославски републики не заемат твърда позиция относно отношението си към европейската си интеграция. Те предприемат двусмислени отклонения в международните си отношения, което е стъпка назад в контактите им с Брюксел⁴.

Евентуалното присъединяване на Западните Балкани към Европейския съюз би било ползотворно за тях, за България и за целия регион. Тяхната детерминация за разрешаването гореспоменатите проблеми е чисто формална до този момент и докато ясно не осъзнаят приоритетите си и не предприемат конструктивни стъпки за тяхното постигане, не би имало напредък по въпроса. Югоизточна Европа би могла да има единно бъдеще, но няма перспективи за скорошното му изграждане.

⁴ Начинът, по който бе посрещнат Путин в Белград тази година е пример за това.